

Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2014/15:37 Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet och två motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas två motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014.

Utskottet ställer sig bakom regeringens lagförslag och avstyrker motionsyrkandena. Förslaget innebär att en tilltalad som har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet ska kunna få ett kortare straff än det som annars skulle ha dömts ut. Det är endast uppgifter som avser det egna brottet som omfattas av förslaget.

Lagförslaget innebär vidare ett förtydligande av möjligheten till strafflindring vid s.k. sanktionskumulation, dvs. då en tilltalad förutom den straffrättsliga påföljden även drabbas av andra rättsliga sanktioner till följd av den brottsliga gärningen. Bestämmelsen är avsedd att ge ökad uppmärksamhet åt olika fall av sanktionskumulation så att den totala reaktionen på ett brott blir välavvägd och proportionerlig.

Det föreslås även vissa ytterligare förändringar i regleringen av strafflindringsgrunder bl.a. i syfte att den ska bli mer överskådlig och tydlig.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2015.

I betänkandet finns två reservationer (SD och V) och ett särskilt yttrande (M, C, FP, KD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet	
m.m.....	5
Propositionen	5
Motionerna.....	8
Utskottets ställningstagande.....	9
Reservationer	12
1. Förslag till ändring i brottsbalken, punkt 1 (V)	12
2. Kronvitnesssystem, punkt 2 (SD)	13
Särskilt yttrande.....	15
Förslag till ändring i brottsbalken, punkt 1 (M, C, FP, KD).....	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17
<i>Bilaga 3</i>	
Reservantens lagförslag	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Förslag till ändring i brottsbalken

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:37 och avslår motionerna

2014/15:3019 av Linda Snecker m.fl. (V) och

2014/15:2970 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 11.

Reservation 1 (V)

2. Kronvitnessystem

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3023 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (SD) och

2014/15:2535 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (SD) yrkande 8.

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 12 februari 2015

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Kent Ekeroth (SD), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Johan Pehrson (FP), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD) och Lawen Redar (S).

Redogörelse för ärendet

I regeringens proposition 2014/15:37 föreslås bl.a. att den som medverkar till utredning av sin egen brottslighet ska få strafflindring. Förslaget till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Lagförslaget finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Med anledning av propositionen har två motionsyrkanden väckts. I betänkandet behandlas också två motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår ett motionsyrkande om avslag på propositionen i den del som rör strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet. Riksdagen avslår vidare två motionsyrkanden om att införa ett kronvitnesssystem samt ett motionsyrkande som får anses tillgodosett med lagförslaget.

Jämför reservationerna 1 (V) och 2 (SD) och särskilt yttrande (M, C, FP, KD).

Propositionen

Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet

Regeringen föreslår att en ny strafflindringsgrund införs som avser medverkan till utredning av egen brottslighet. Vid straffmätningen ska rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta om den tilltalade har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet.

Att en misstänkt gärningsman medverkar till utredningen av det egna brottet och därigenom bidrar till att händelseförloppet klargörs kan enligt regeringen anses ge uttryck för ett ansvarstagande hos gärningsmannen. Det är ett beteende som kan anses positivt och föredömligt genom att det markerar en vilja att klara upp och ställa till rätta efter sig och att gärningsmannen tar avstånd från den brottsliga gärningen. Indirekt kan en ordning som uppmuntrar ett sådant beteende bidra till att främja respekten för rättsväsendet.

Regeringen anför vidare att en ordning där utredningsmedverkan kan beaktas vid straffmätningen innebär ett tydligt incitament för en misstänkt person att medverka vid utredningen av det egna brottet. Det kan i sin tur bidra till mer effektiva brottsutredningar och därmed leda till resursbesparingar. Att förundersökning och lagföring kan ske på ett mer effektivt sätt kan också antas medföra en ökad tilltro till rättsväsendet från allmänhetens sida.

I propositionen redogör regeringen för att några remissinstanser har uttryckt oro för att en strafflindringsgrund som tar sikte på utredningsmedverkan skulle kunna leda till felaktiga erkännanden, oriktiga uppgifter om brottet samt mindre grundliga brottsutredningar. Enligt regeringens bedömning torde risken för felaktiga uppgifter dock vara liten så länge möjligheten till strafflindring enbart skulle kunna komma i fråga vid medverkan till utredning av egen brottslighet. Regeringen understryker att det naturligtvis är en given

utgångspunkt att beviskraven upprätthålls även i de fall där den tilltalades egna uppgifter ligger till grund för utredningen. Behövliga utredningsåtgärder ska alltså vidtas för att kontrollera riktigheten av den misstänktes uppgifter, precis som enligt den nuvarande ordningen. Den misstänkte har dessutom en ovillkorlig rätt att när som helst återta ett erkännande.

Av propositionen framgår också att några remissinstanser har ifrågasatt om inte ett system som uppmuntrar en misstänkt att medverka vid utredningen av det egna brottet kan undergräva den rätt som en misstänkt har enligt Europakonventionen att inte uttala sig eller belasta sig själv. I detta sammanhang uttalar regeringen att en grundläggande utgångspunkt vid beaktande av de omständigheter som anges i 29 kap. 5 § brottsbalken är att de endast kan tillämpas i mildrande riktning. Frånvaron av någon av omständigheterna kan alltså aldrig åberopas i straffskärpande syfte. En sådan strafflindringsgrund som nu diskuteras skulle vidare inte innebära någon skyldighet eller än mindre något tvång att yttra sig eller på något sätt underlätta åklagarens arbete genom t.ex. medgivanden eller belastande material. Den som väljer att förneka eller att inte medverka till utredningen av ett brott kan således inte drabbas av ett straff som är strängare än vad som följer av de allmänna kriterierna för påföljdsbestämning. En sådan reglering som nu föreslås kan därför enligt regeringens mening inte anses stå i strid med Europakonventionen.

Ett system med kronvittnen övervägs inte i detta sammanhang. Med kronvittne brukar avses en gärningsman som avslöjar sina medbrottslingar eller andra brottslingar och därigenom får en mildare påföljd eller går fri från straff. Regeringen anför att ett sådant system aktualiserar frågor om hur man ska bedöma bevisvärdet av de uppgifter som lämnas av kronvittnen samt hur en sådan ordning förhåller sig till övriga medtilltalades rätt till en rättvis rättegång. Dessa frågor är av grundläggande betydelse för såväl behovet av som förutsättningarna för ett sådant system och ställer krav på noggranna överväganden i särskild ordning.

Regeringen anför i propositionen att några remissinstanser har framfört farhågor för att gränsdragningsproblem skulle kunna uppstå i förhållande till ett system med kronvittnen. Det har även uttalats oro för att det skapas ett kronvitnessystem trots att det inte varit avsikten. I denna del anför regeringen att ett system med kronvittnen i flera avseenden skiljer sig från en ordning som möjliggör strafflindring vid utredning av egen brottslighet. En annan sak är att ett uppgiftslämnande om den egna brottsligheten ibland kan omfatta även andras brottslighet. Så kan t.ex. vara fallet när ett brott har begåtts av flera personer gemensamt. Enligt regeringens bedömning bör risken för eventuella svårigheter med anledning av det dock inte överdrivas. Ett uppgiftslämnande om brottslighet som är gemensam med någon eller några andra personer behöver inte nödvändigtvis innefatta ett avslöjande av övriga gärningsmäns identitet utan kan röra andra omständigheter som underlättar utredningen av brottsligheten. I den mån uppgifter lämnas som samtidigt avser någon annan

gärningsman är det enbart uppgifternas värde i förhållande till utredningen av den egna brottsligheten som kan ligga till grund för strafflindring.

Regeringen anför i propositionen att Riksåklagaren i en rapport har framhållit att det är viktigt att en möjlighet till strafflindring vid utredningsmedverkan införs så snart som möjligt eftersom det skulle kunna få betydelse för både kortare häktningstider, minskad användning av restriktioner och kostnaderna för förundersökningen (Häktningstider och restriktioner, januari 2014).

Sammanfattningsvis anser regeringen att det finns goda skäl för en ny strafflindringsgrund som tar sikte på utredningsmedverkan. En sådan ordning stämmer också överens med den i flera andra nordiska länder. Det föreslås därför att det införs en ny strafflindringsgrund som avser att en tilltalad medverkat till utredningen av egen brottslighet.

Regeringen har för avsikt att på lämpligt sätt följa upp tillämpningen av den nu föreslagna bestämmelsen. En utgångspunkt bör vara att en sådan uppföljning kan initieras inom några år från ikraftträdandet.

Strafflindring vid sanktionskumulation

Regeringen pekar i propositionen på att vissa av de nuvarande strafflindringsgrunderna tar sikte på s.k. sanktionskumulation, dvs. att den tilltalade utöver straffet också drabbas av andra sanktioner med anledning av den brottsliga gärningen. Regeringen föreslår att möjligheten till strafflindring vid sanktionskumulation förtydligas genom att det införs en ny strafflindringsgrund som anger att rätten vid straffmätningen i skälig omfattning ska beakta om ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet. Avsikten är emellertid inte att förändra den gällande ordningen, varken i fråga om vilka typer av sanktioner som bör tillmätas betydelse, i vilket led ett hänsynstagande bör ske eller vilket genomslag strafflindringsgrunden ska få vid påföljdsbestämningen.

Andra förändringar avseende strafflindringsgrunderna

I propositionen föreslår regeringen att innehållet i 29 kap. 5 § brottsbalken omdisponeras så att de skäl för strafflindring som vilar på samma grund följer efter varandra.

Regeringen föreslår vidare att den särskilda punkt i 29 kap. 5 § brottsbalken som avser s.k. utvisningsmen ändras. Enligt bestämmelsens nuvarande lydelse ska domstolen beakta om den tilltalade förorsakas men *genom* att han på grund av brottet utvisas ur riket. Av rättspraxis följer att vid den bedömningen ska beaktas såväl att utvisningen innebär att personen i fråga får lämna Sverige som att utvisningen innebär att den tilltalade registreras på Schengens informationssystemets spärrlista och därmed nekats tillträde till eller uppehållstillstånd i samtliga Schengenstater (se NJA 2001 s. 500). Regeringen hänvisar till att Påföljdsutredningen (SOU 2012:34) påtalat att det således inte

bara är utvisningen i sig som kan innebära ett men för den tilltalade utan även den följd som en utvisning regelmässigt ger upphov till i form av en registrering i Schengens informationssystems spärlista. Regeringen föreslår därför att bestämmelsens lydelse ändras så att domstolen ska beakta om den tilltalade förorsakas men *till följd* av utvisningen.

Slutligen föreslår regeringen en förändring av den punkt i 29 kap. 5 § brottsbalken som avser arbetsrättsliga följder m.m. Regeringen anför att det är rimligt att det görs en individuell bedömning av vilken verkan ett avskedande eller en uppsägning har i det enskilda fallet. Det finns mot den nu angivna bakgrunden enligt regeringen skäl att ändra bestämmelsen så att det klart framgår att ett avskedande eller en uppsägning – på motsvarande sätt som vid en utvisning – ska förorsaka den tilltalade men för att kunna leda till strafflindring. Bedömningen av vilken verkan förlusten av arbetet har får betydelse både för frågan om förhållandet alls ska beaktas vid straffmätningen och i så fall i vilken utsträckning. Regeringens förslag innebär att domstolen ska beakta om den tilltalade förorsakas men till följd av avskedande, uppsägning eller annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning.

Motionerna

I motion 2014/15:3019 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om en ny strafflindringsgrund angående medverkan till utredning av egen brottslighet. Motionärerna anför att de anser att det finns flera principiella skäl mot den föreslagna strafflindringsgrunden. De hänvisar till att flera remissinstanser har pekat på att det kan uppstå problem vid tillämpningen av bestämmelsen, t.ex. när det gäller hur den enskildes medverkan ska bedömas och värderas. Det finns också risk för att förslaget leder till felaktiga erkännanden, oriktiga uppgifter om brottet och mindre grundliga brottsutredningar. Motionärerna anser vidare att gränsdragningen i förhållande till ett system med kronvittnen kan bli besvärlig och att det finns en risk för att förslaget strider mot oskuldspresumtionen i Europakonventionen.

I motion 2014/15:3023 av Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att införa ett system med kronvittnen. Motionärerna anför att Norge, Danmark och Storbritannien har ett system med kronvittnen och att det även i Sverige finns en efterfrågan på ett sådant system. Hur stor strafflindring någon ska få bör utredas närmare. Fördelarna med ett kronvitnesssystem överväger enligt motionärerna nackdelarna. Bland annat bör handläggningstiderna kunna kortas, speciellt i mindre komplicerade ärenden. Även häktningstiderna bör kunna kortas och restriktioner användas i mindre utsträckning. Vidare innebär systemet ett incitament för misstänkta att berätta om sin egen och andras brottslighet, vilket ökar chansen att lagföra personer högre upp i den brottsliga hierarkin. Ett likalydande yrkande framförs i motion 2014/15:2535 yrkande 8 av samma motionärer.

I motion 2014/15:2970 yrkande 11 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) begärs ett tillkännagivande om att en tilltalad som har lämnat uppgifter av väsentlig betydelse för utredningen av det egna brottet ska kunna få ett kortare straff än det som annars skulle ha dömts ut.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag innebär att en ny strafflindringsgrund införs som avser medverkan till utredning av egen brottslighet. Utskottet anser i likhet med regeringen att en möjlighet till strafflindring vid utredningsmedverkan kan motiveras utifrån flera olika utgångspunkter. Det är rimligt att en tilltalad som medverkat vid utredningen av det egna brottet och vars agerande ger uttryck för ansvarstagande och ånger får tillgodoräkna sig detta förhållande vid påföljdsbestämningen.

I motion 2014/15:3019 (V) anförs att förslaget med stor sannolikhet kan innebära tillämpningssvårigheter, bl.a. när det gäller hur den enskildes medverkan ska bedömas och värderas. Utskottet vill peka på att det framgår av 22 § förundersökningskungörelsen (1947:948) att ett förundersökningsprotokoll ska avfattas så att det ger en trogen bild av vad som förekommit vid förundersökningen av betydelse för målet. Som regeringen anför bör det därmed framgå av innehållet i ett korrekt utformat förundersökningsprotokoll om den tilltalade har bidragit till utredningen och i så fall på vilket sätt. Om parterna är oense i frågan om den tilltalades medverkan torde förundersökningsprotokollet utgöra ett gott underlag för domstolens bedömning.

Utskottet kan inte heller ställa sig bakom vad motionärerna anför om att förslaget riskerar att leda till felaktiga erkännanden, oriktiga uppgifter eller mindre grundliga brottsutredningar. Utskottet gör i detta avseende samma bedömning som regeringen, nämligen att risken för felaktiga uppgifter är liten så länge möjligheten till strafflindring enbart kan komma i fråga vid medverkan till utredning av egen brottslighet. Det är vidare självfallet så att beviskraven måste upprätthållas även i de fall där den tilltalades egna uppgifter ligger till grund för utredningen. Behövliga utredningsåtgärder ska alltså vidtas för att kontrollera riktigheten av den misstänktes uppgifter, precis som enligt den nuvarande ordningen. Den misstänkte har dessutom en ovillkorlig rätt att när som helst återta ett erkännande. Utskottet delar regeringens uppfattning att det bör finnas goda förutsättningar att upptäcka eventuella felaktigheter.

Som utskottet utvecklar nedan övervägs inte ett system med kronvittnen i detta sammanhang. Enligt motionärerna finns det en överhängande risk att den föreslagna strafflindringsgrunden kommer att innebära gränsdragningsproblem i förhållande till ett system med kronvittnen. Utskottet delar inte denna bedömning. I den mån uppgifter lämnas som samtidigt avser någon annan gärningsman är det enbart uppgifternas värde i förhållande till utredningen av den egna brottsligheten som kan ligga till grund för

strafflindring. Frågan om gränsdragning i förhållande till ett system med kronvittnen bör därmed kunna hanteras på ett godtagbart sätt.

Motionärerna uttrycker vidare farhågor om att förslaget riskerar att strida mot oskuldspresumtionen i artikel 6.2. i Europakonventionen. Enligt den artikeln ska var och en som blivit anklagad för ett brott betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen har fastställts. Det finns ett nära samband mellan oskuldspresumtionen och rätten för en misstänkt att avstå från att uttala sig under utredningen, dvs. att inte behöva bidra till utredningen eller bevisningen i målet genom att göra medgivanden eller tillhandahålla belastande material. Av Europadomstolens praxis framgår att en brottsutredande myndighet under inga omständigheter får använda tvång eller vilseleda den misstänkte för att få denne att medverka och därmed kanske belasta sig själv i en ansvarsfråga. Utskottet vill när det gäller denna fråga understryka att en grundläggande utgångspunkt vid beaktande av de omständigheter som anges i 29 kap. 5 § brottsbalken är att de endast kan tillämpas i mildrande riktning. Frånvaron av någon av omständigheterna kan alltså aldrig återopas i straffskärpande syfte. Som regeringen framhåller kan den som väljer att förneka eller att inte medverka till utredningen av ett brott således inte drabbas av ett straff som är strängare än vad som följer av de allmänna kriterierna för påföljdsbestämning. Utskottet delar regeringens slutsats att den föreslagna regleringen inte kan anses stå i strid med Europakonventionen.

Utskottet gör vidare, i likhet med Riksåklagaren, bedömningen att förslaget bör kunna bidra till kortare häktningstider och minskad användning av restriktioner.

Utskottet noterar slutligen med tillfredsställelse att regeringen har för avsikt att på lämpligt sätt följa upp tillämpningen av den nu föreslagna bestämmelsen om strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet.

Sammanfattningsvis anser utskottet att förslaget om strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet är väl avvägt och bör antas av riksdagen.

I propositionen föreslås även vissa andra förändringar av bestämmelsen om strafflindring. Dessa förslag har inte lett till några motionsyrkanden eller några andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att regeringens lagförslag även i denna del är ändamålsenligt utformat och bör antas.

Utskottet avstyrker med det anförda motion 2014/15:3019 (V). Även motion 2014/15:2970 (M, C, FP, KD) yrkande 11 avstyrks eftersom den får anses tillgodosedd med regeringens lagförslag.

I motionerna 2014/15:2535 (SD) yrkande 8 och 2014/15:3023 (SD) föreslås att ett kronvitnesssystem införs. Som regeringen anför skiljer sig ett system med kronvittnen i flera avseenden från en ordning som möjliggör strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet. Bland annat aktualiseras frågor om hur man ska bedöma bevisvärdet av de uppgifter som lämnas av kronvittnen samt hur en sådan ordning förhåller sig till övriga

medtilltalades rätt till en rättvis rättegång. Dessa frågor är av grundläggande betydelse för såväl behovet av som förutsättningarna för ett sådant system och ställer krav på noggranna överväganden i särskild ordning. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ i frågan och avstyrker därför motionerna.

Reservationer

1. Förslag till ändring i brottsbalken, punkt 1 (V)

av Linda Snecker (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken med den ändringen att förslaget får den lydelse som framgår av bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3019 av Linda Snecker m.fl. (V),

bifaller delvis proposition 2014/15:37 och avslår motion

2014/15:2970 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag anser att det finns flera principiella skäl som talar emot att införa regeringens förslag om strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet. Som påpekats av flera remissinstanser kommer förslaget med stor sannolikhet att leda till tillämpningssvårigheter, bl.a. när det gäller hur den enskildes medverkan ska bedömas och värderas. Det kan t.ex. tänkas att en misstänkt anser sig ha bidragit väsentligt till utredningen, men att den uppfattningen inte delas av polis eller åklagare. Risken finns att godtyckliga bedömningar hos enskilda poliser eller åklagare liksom försvarares skicklighet får stor betydelse. Det finns också en risk för att förslaget leder till felaktiga erkännanden, oriktiga uppgifter om brottet och till mindre grundliga brottsutredningar.

Förslaget riskerar även att medföra orättvisa resultat, t.ex. genom att personer som begår lättutredda brott hamnar i ett sämre läge än de som begår mer svårutredda brott. Förutsättningarna för medverkan kommer vidare att variera mellan olika personer beroende på hur långt utredningsarbetet har framskridit innan någon misstänks. Utrymmet att medverka för den misstänkte kommer att ha olika betydelse för utredningen och därmed för en eventuell möjlighet att få strafflindring. En person som begått brott tillsammans med någon annan kan dessutom av olika skäl vara förhindrad att medverka i den grad han eller hon vill jämfört med om det är fråga om en ensam gärningsperson.

Jag anser också att förslaget innebär en besvärlig gränsdragning i förhållande till ett system med kronvittnen. Även om det i propositionen är uttalat att avsikten inte är att införa ett sådant system, så är det viktigt att riskerna för en utveckling mot ett sådant system eller mot s.k. plea bargaining (åtalsuppgörelse) inte underskattas.

Sammantaget riskerar förslaget enligt min uppfattning att minska förutsebarheten i rättstillämpningen och äventyra allas likhet inför lagen. Jag delar remissinstansen Amnesty Internationals farhågor att förslaget riskerar att strida mot oskuldspresumtionen enligt Europakonventionen, då ett system som uppmuntrar en misstänkt att medverka vid utredningen av det egna brottet kan undergräva den rätt som en misstänkt har att inte uttala sig eller belasta sig själv.

I propositionen motiveras förslaget till stor del med effektivitetsargument, och bestämmelsen har utformats på ett sådant sätt att effektivitetsskäl synes ha hamnat i förgrunden. Enligt min mening bör effektivitetsskäl inte vara den avgörande aspekten när nya regler av den här karaktären införs. Behovet av en snabbare utredning av brott och handläggning inom rättsväsendet är i första hand något som ska åtgärdas genom regleringsbrev eller inom myndigheternas egen organisation.

Med hänvisning till vad jag anfört ovan anser jag att regeringens förslag bör avslås i den del det avser strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet. Jag har inga invändningar när det gäller de övriga förslag som lämnas i propositionen. Sammanfattningsvis bör 29 kap. 5 § brottsbalken ges den lydelse som framgår av bilaga 3.

2. Kronvitnessystem, punkt 2 (SD)

av Kent Ekeröth (SD) och Adam Martinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2014/15:3023 av Kent Ekeröth och Adam Martinen (SD) och 2014/15:2535 av Kent Ekeröth och Adam Martinen (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi är positiva till regeringens förslag om strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet samt de övriga förslag som lämnas i propositionen. Vi anser dock att ett system med kronvittnen bör införas.

Inledningsvis kan konstateras att både Danmark och Norge har regler som innebär att det finns en möjlighet att vid straffmätningen beakta om en person medverkat vid utredningen av annans brottslighet. Ett liknande system finns även i Storbritannien. Frågan om införande av ett system med kronvittnen har utretts tidigare i Sverige av dels Fängelsestraffkommittén (SOU 1986:14), dels Beredningen för rättsväsendets utveckling (SOU 2005:117). Enligt vår uppfattning är de argument som anförs mot att införa ett system med kronvittnen svaga, vilket vi närmare utvecklar i motion 2014/15:3023.

Efter att ha samtalat med flera personer inom rättsväsendet kan vi konstatera att det finns en efterfrågan på att införa ett kronvitnesssystem i Sverige. Hur stor straffflindring det ska kunna bli fråga om måste givetvis utredas närmare. Vi anser att det finns en rad fördelar med system med kronvittnen nämligen

- snabbare handläggningstider, speciellt i mindre komplicerade ärenden
- kortare häktningstider och färre häktningar med restriktioner
- incitament för misstänkta att berätta om sin egen och andras brottslighet.

Ett system med kronvittnen är förmånligt ur ekonomisk synvinkel, men det är dessutom humant genom att häktningstiderna minskar. Vidare ökar chanserna att lagföra personer högre upp i den brottsliga hierarkin och andra inblandade.

Avslutningsvis vill vi påpeka att om det införs ett system med kronvittnen kommer behovet av vittnesskydd att öka. Vi anser vidare att det bör införas en möjlighet för vittnen att vara anonyma. Dessa båda frågor ligger emellertid utanför detta ärende och vi kommer därför att återkomma till dem när utskottet behandlar frågor om processrätt senare under våren.

Särskilt yttrande

Förslag till ändring i brottsbalken, punkt 1 (M, C, FP, KD)

Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Johan Pehrson (FP) och Andreas Carlson (KD) anför:

Arbetet med att ta fram de förslag som nu lämnas i propositionen genomfördes till stor del under alliansregeringens tid. Vi välkomnar därför givetvis att den nya regeringen valt att fortsätta med det arbetet och att det nu presenteras ett lagförslag för riksdagen. Det är vår bedömning att regler om strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet skapar förutsättningar för effektivare brottsutredningar och snabbare lagföring. En sådan ordning kan också vara av stor betydelse för eventuella brottsoffer.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:37 Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Följdmotionerna

2014/15:3019 av Linda Snecker m.fl. (V):

Riksdagen avslår den del av regeringens förslag som gäller införandet av en ny strafflindringsgrund.

2014/15:3023 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett kronvitnesssystem.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:2535 av Kent Ekeroth och Adam Marttinen (SD):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett kronvitnesssystem.

2014/15:2970 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, FP, KD):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en tilltalad som har lämnat uppgifter av väsentlig betydelse för utredningen av det egna brottet ska kunna få ett kortare straff än det som annars skulle ha dömts ut.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 29 kap. 5 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***29 kap.****5 §¹**

Vid straffmätningen *skall* rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta

1. om den tilltalade till följd av brottet drabbats av allvarlig kroppsskada,

2. om den tilltalade efter förmåga *sökt* förebygga eller avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet,

3. om den tilltalade frivilligt angett sig,

4. om den tilltalade förorsakas men *genom* att han på grund av brottet utvisas ur riket,

5. om den tilltalade till följd av brottet *drabbats av eller om det finns grundad anledning anta att han kommer att drabbas av avskedande eller uppsägning* från anställning eller av annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning,

6. om den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde,

7. om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks *eller*

8. om någon annan omständighet

Vid straffmätningen *ska* rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta

av brottet drabbats av allvarlig

2. om den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde,

3. om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks,

4. om den tilltalade efter förmåga *försökt* förebygga, avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet,

5. om den tilltalade frivilligt angett sig *eller lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet*,

6. om den tilltalade förorsakas men *till följd av* att han *eller hon* på grund av brottet utvisas ur riket,

7. om den tilltalade *förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd* från anställning eller *drabbas av* annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning,

8. om ett straff utmätt efter

¹ Senaste lydelse 1988:942.

föreligger som påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.

brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet, eller

9. om någon annan omständighet påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.

Föreligger omständighet som avses i första stycket, får rätten, om särskilda skäl påkallar det, döma till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2015.

BILAGA 3

Reservantens lagförslag

Reservation 1 (punkt 1)

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken

*Regeringens förslag**Reservantens förslag*

29 kap.

5 §¹

Vid straffmätningen ska rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta

Vid straffmätningen ska rätten utöver brottets straffvärde i skälig omfattning beakta

1. om den tilltalade till följd av brottet drabbats av allvarlig kroppsskada, 2. om den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde, 3. om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks, 4. om den tilltalade efter förmåga försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet, 5. om den tilltalade frivilligt angett sig <i>eller lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet,</i> 6. om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet utvisas ur riket, 7. om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd från anställning eller drabbas av annat	2. om den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde, 3. om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks, 4. om den tilltalade efter förmåga försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet, 5. om den tilltalade frivilligt angett sig, 6. om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet utvisas ur riket, 7. om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd från anställning eller drabbas av annat

¹ Senaste lydelse 1988:942.

hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning,

8. om ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet, eller

9. om någon annan omständighet påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.

Föreligger omständighet som avses i första stycket, får rätten, om särskilda skäl påkallar det, döma till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet.

hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning,

8. om ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet, eller

9. om någon annan omständighet påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.